

worden toegelicht en het mogelijk overgebleven geld wordt overgegeven, waardoor men van verdere verantwoordelijkheid ontslagen is.

Rekenschap geven. Rekenschap eisen van iemands doen en laten. Ik ben u geen rekenschap verschuldigd.

De rekening opmaken. Korte rekening maakt lange vriendschap.

Rekening en verantwoording afleggen.

740. RIDDERLIJK, RUITERLIJK.

Openhartig, oprecht.

Ridderlijk doet denken aan de edelmoedigheid en eerlijke openbartheid, die de ridder eigen waren.

Ruiterlijk duidt meer op het ruwe maar ronde dat de oude ruiter kenmerkte; de onverschrokken moed stelden zij hoger dan de fijne ridderlijke beleefdheidsvormen.

Zich ridderlijk gedragen. Hij gaf een ridderlijk antwoord. Gord deze degen aan en wees een waardig en ridderlijk officier!

Hij kwam er ruiterlijk voor uit. Ruiterlijker bescheid kreeg ik nooit van iemand.

741. RING, BEUGEL.

Een ring heeft een regelmatige ronde gedaante.

Beugel wordt vooral gezegd van de ring, waardoor de bal in de kolfbaan geslagen wordt.

Wilden dragen gouden ringen door oren en neus, om armen en benen, tot sieraad. Naar de ring steken.

Dat kan niet door de beugel. Hij heeft de voet in de beugel.

742. RIVIER, STROOM.

Stromend water dat gewoonlijk op de bergen ontspringt en in zee uitloopt.

Rivier is het algemene woord; het wordt ook gebruikt voor de waterlopen die niet rechtstreeks in de zee, maar in een andere rivier uitmonden.

Stroom is steeds een voorname, brede rivier, die zich in de zee ontlust.

Men onderscheidt de wateren in zeeën, meren en rivieren. Streken zonder rivieren zijn er niet vele. We zagen verscheidene eilanden in de rivier.

De stromen van Europa. Ons land wordt door twee grote stromen doorsneden.

743. ROND, GUL, OPENHARTIG.

Rond wordt gezegd van iemand, die zich voordoet zoals hij is, oprecht, rondborstig, soms bij het ruwe af.

Gul is hij, die blijk geeft van ongeveinsdheid en mededeelzaam is, ook ten opzichte van zijn gedachten.

Openhartig is niet achterhoudend, zich vrijelijk uitende, niet gesloten ten opzichte van wat men gevoelt en denkt.

Een man, rond, open en zelfstandig. Zij waren goede ronde jongens, vrolijke knapen. Hij was een ronde en flinke zeeman van de echte stempel.

Vriendelijk 't oog en gul de mond. Ik heb het hem, met een gul hart, gezegd. Op zijn gelaat lag zijn hart, een hart zo gul en zo warm en zo waar.

Deze mededeling, als een openhartige waarschuwing van vriendschap voorgedragen. Ik herinner mij menig vertrouwelijk gesprek, en menige vurige betuiging en openhartige belijdenis.

744. ROTS, KLIP.

Een stenige verhevenheid boven de oppervlakte der aarde of de bodem der zee, door de natuur gevormd.

Rots heeft vooral betrekking op een verhevenheid op het land, en duidt bovendien meer op de zelfstandigheid. In figuurlijke betekenis wordt het gebruikt in de gunstige zin van steun, veilige toevlucht.

Klip is voornamelijk een steile, harde rots in zee en drukt ook de gedaante uit. Figuurlijk heeft het de ongunstige betekenis van hinderpaal, beletsel, oorzaak van ondergang.

De rots Bayard. Het schip werd op een rots verbrijzeld. De Heer is mijn rots en borch.

Een blinde klip (onder de waterspiegel). Een wakende klip (zichtbaar).

Op die klip is hij gestrand. Tussen de klippen doorzeilen. Hij zal moeite hebben die klip te boven te komen.

745. RUIG, RUW.

Ruig wordt gezegd van wat harig, met haar begroeid is en meer in 't bijzonder begroeid met stijve, borstelige haren, bezet met vederen, enz.

Ruw is oneffen, ongelijk, niet glad van oppervlak of nog in zijn natuurlijke toestand.

Ezau was ruig over het gehele lichaam. Een landman vond in 't woud een ruige Satyr dolen. (VONDEL)

Een ruwe diamant. Wordt niet zelfs de ruwste kesteen door gedurig wrijven glad?

746. RUIM, WIJD, BREED.

Het tegendeel van bekrompen.

Ruim wil zeggen, dat men zich in alle richtingen gemakkelijk kan bewegen.

Wijd heeft dezelfde betekenis, maar drukt tevens de bijgedachte uit, dat er veel of zelfs te veel plaats is voor een of ander voorwerp.

Breed geeft alleen ruimte te kennen ten opzichte van één der drie wiskunstige afmetingen.

Een ruime kamer. Een laan, welke op een ruim veld met veel vee uitzag. Het is een ruime vallei, vijfduizend voet hoog, koud en bar, waar geen rundvee graast.

Een wijde mouw. Een wijde straat. De wijde wereld ingaan.

Een brede straat. Men overziet al klimmende het brede dal ruimer in zijn lengte. Een brede, druk bevaren rivier.

747. RUISEN, BRUISEN, SUIZEN.

Ruisen duidt een zacht, liefelijk geluid aan van heen en weer bewogen bladeren en twijgen, van een beekje of een kalm vlietende stroom.

Bruisen wordt gezegd van bergstromen, stortvloed, water-vallen, die met krachtig gedruis naar beneden storten of naar de vlakke voortijden; ook wel van opborrelende bronnen en fonteinen.

Suizen wordt gezegd van een liefelijk of een kalm, rustig geluid, als veroorzaakt wordt door een niet sterke beweging van de wind

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

